

ÖĞRETMEN ADAYLARININ MEDYA VE TELEVİZYON OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ

Prof. Dr. Nadir ÇELİKÖZ¹
Yrd. Doç. Dr. Mine ÇELİKÖZ²

Özet

Bu araştırmanın amacı bilgi toplumunun bireylerini yetiştirme görevini üstlenecek olan öğretmen adaylarının, medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve bazı değişkenler açısından medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığının ortaya koymaktır. Araştırma ilişkisel tarama modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma evrenini Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesinin lisans ve pedagojik formasyon programlarında kayıtlı öğretmen adayları, örneklemini ise 220'si lisans ve 452'si pedagojik formasyon öğrencisi olmak üzere toplam 672 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; *farkındalık* ve *bağımlılık* olmak üzere iki alt boyuttan oluşan "*Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri*" ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğretmen adaylarının medya ve televizyon farkındalık düzeyleri yüksek, bağımlılık düzeyleri düşük ve genel olarak medya televizyon okuryazarlık düzeyleri ise oldukça yüksektir. Ayrıca öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeyi, devam ettikleri programların türü, cinsiyetleri, başarı algıları, üniversiteye giriş puan türü, yaşadıkları ve kaldıkları (barındıkları) yer açısından farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: medya ve televizyon okuryazarlığı, medya ve televizyon bağımlılığı, öğretmen adayı

MEDIA AND TELEVISION LITERACY LEVELS OF TEACHER CANDIDATES**Abstract**

The purpose of this research is to determine teacher candidates' media and television literacy levels and reveal whether these levels differ or not in terms of some variables. The research was conducted within the framework of the relational survey model. Teacher candidates studying at Yıldız Technical University in the undergraduate and pedagogical formation programs of Faculty of Education formed the population of the research. Besides, the sample of the research is formed with 220 undergraduate and 452 pedagogical formation students. As a means of data collection tool; "*Media and Television Literacy Levels*" scale consisting of two sub-dimensions named as *awareness and addiction*, were used. According to the results obtained in the research, the teacher candidates have high levels of media and television awareness, low levels of dependence, and generally high media and television literacy levels. In addition, the level of media and television literacy of the teacher candidates differ in terms of type, gender, perception of achievement, types of entrance to university and accommodation.

Keywords: media and television literacy, media and television addiction, teacher candidate

Özgün Araştırma / Original Article

¹ Sorumlu yazar/Corresponding Author, YTÜ/KTMÜ, Türkiye & Kırgızistan, ncelikoz@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0003-3826-0070.

² Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye, ncelikoz25@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1582-331X.

GİRİŞ

21. yüzyılı tanımlamak amacıyla kullanılan kavramların başında “bilgi çağı” kavramı gelmektedir. Bilgi çağının en önemli özelliği ise medya ve televizyon gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkili bir şekilde kullanılması ve bu sayede hızlı bir şekilde bilgilere ulaşılması, bilginin yorumlanması, yeniden üretilmesi, üretilen bilginin ise maddi bir güce ya da kaynağa dönüştürülmesi özelliğidir. Bu özellik 21. yüzyılda ön planda yer alma amacı taşıyan ve dünyanın yönetiminde ön sıralarda yer almak isteyen tüm toplumların eğitimle bireylere kazandırmaya çalıştığı, çok önemli bir beceriye işaret etmektedir. Bir toplumu oluşturan bireyler tek tek bu özelliğe sahip oldukları takdirde o toplumun bilgi toplumu olarak nitelendirilebilecek ve dünyada söz sahibi olabilecektir.

Öte yandan özellikle dijital teknolojilerin ortaya çıkmasıyla birlikte kritik bir önem kazanmış olan bu becerinin (Koltay, 2011: 211) varlık ya da yokluk derecesini göstermek amacıyla sıklıkla kullanılan kavramlardan ikisinin *medya farkındalığı* ve *okuryazarlığı*, olumsuz etkisini ifade etmek için kullanılanın ise *medya bağımlılığı* kavramları olduğu söylenebilir. Yani bilgi toplumu olabilmek için bireylerin medya bağımlısı olmadan, medya farkındalık düzeylerinin artırılması ve bilinçli bir medya okuryazarı olmaları gerekmektedir.

Medya okuryazarlığı, genel olarak medyaya erişme, medyanın ve medya içeriğinin farklı yönlerini anlama ve eleştirel olarak değerlendirebilme ve çeşitli bağlamlarda iletişim kurabilme becerisini (European Commission, 2007) ifade etmektedir. Daha basit ve kısa bir şekilde ele alındığında ise çeşitli yapılarıdaki mesajlara erişme, analiz etme, değerlendirme ve mesaj oluşturma olmak üzere dört bileşenden oluşan bir yetenek olarak tanımlanabilir. Mesajları anlamlandırmanın öğrenilmesi, başkalarının oluşturduğu mesajların analizini kolaylaştırmakta; analiz ve değerlendirme becerileri ise medyanın yeni kullanım fırsatlarını oluşturmada ve erişimi genişletmektedir (Livingstone, 2004:3). Yani medya okuryazarı olan bireyler, televizyon, radyo, gazeteler, dergiler, kitaplar, reklam panoları, işaret ve semboller, ambalajlama, pazarlama materyalleri, video oyunları, müzik, internet ve diğer medya araçlarının karmaşık mesajlarını daha iyi çözümlenebilmekte, mesajlarının ne amaçla oluşturulduğunu anlayabilmekte, bilinçli mesajlar oluşturabilmekte, istediği içeriğe ustalıkla ulaşabilmekte ve içerikteki gizli anlamları keşfedebilmektedir.

Medya okuryazarlığı, görüntülü ve sesli tüm mesajların bulunduğu uçsuz bucaksız medya denizinde güvenli bir yolculuk için gereken becerileri öğretirken (Jolls and Thoman, 2008; 9) gücünü büyük ölçüde eleştirel düşünceden almakta ve günümüzün en çok rağbet gören (Koltay, 2011: 211) konulardan birini teşkil etmektedir. Çünkü medya araçlarının çeşitlenmesiyle birlikte bireyler, medyanın pasif kullanıcısı olmaktan uzaklaşarak gündelik yaşantının her alanına sirayet edebilen etkileşimli ortamlarda daha fazla vakit geçirmekte (Koltay, 2011:212; RTÜK, 2016:5) ve medya ile pek çok ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bu durum ise medyada istenilmeyen ya da olumsuz içeriğe maruz kalınarak istenmeyen faturaların ödenmesi riskini doğurmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençlerin, televizyon, İnternet, popüler müzik, film ve video oyunları da dahil olmak üzere eğlence medyasını daha çok tükettikleri ve bunlara daha çok vakit harcadıkları (Hobbs 2007:3; Valkenburg and Peter, 2011:121) göz önüne alındığında bu kesimin yetişkinlere göre daha çok risk altında oldukları söylenebilir. Bu durum ayrıca bu yaş grubunda medya bağımlılığı riskini de doğurmaktadır. Yapılan araştırmalar da medya araçlarını kullanırken kendini kontrol edememe, daha uzun süre kullanım için fedakârlıklarda bulunma, ihtiyaç ve sorumlulukları erteleme, sosyal ilişkilerde ve diğer yaşamsal etkinliklerde aksama gibi belirtiler gösteren medya bağımlılığının bu yaş grubunda diğerlerine nazaran daha sık görüldüğünü vurgulamaktadır (Lemmens, Valkenburg and Peter, 2011:38; Pantic, 2014:653; Valkenburg and Peter, 2011: 121)

Bununla birlikte çocuk, genç ve yetişkin fark etmeksizin günümüzde medya tüketim oranının yüksek olması ve bilgi ihtiyacının büyük ölçüde medya tarafından karşılanması (Jolls and Thoman, 2008:9) tüm kesimlerin medya okuryazarı olmasını zorunlu kılmaktadır (Karaman, 2016:327; Türkoğlu, 2017: 30). Ayrıca medyanın; algıları, inançları, tutumları şekillendirmesi ve demokratikleşme süreçlerine katkı getirmesi, görsel iletişimin ve bilginin öneminin artması, hayat boyu öğrenme ihtiyacından doğan taleplerin çoğalması medya okuryazarlığının önemini artırmakta (Carlsson, 2006; Jolls and Thoman,

2008:9; Çeliköz, 2004: 111-112) ve toplumsal hayata uyum sağlamada vazgeçilmezliğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan tüm medya araçlarını içeren medya okuryazarlığı kapsamında, büyük bir tüketici kitlesine hitabeden bir medya aracı olarak televizyonların verdiği hizmetlere karşı bilinçli bir tüketici olma yönünde yaklaşan televizyon okuryazarlığı da bulunmaktadır. İnternetin ve sosyal ağların hayatımıza girmesiyle, iletişim alanında büyük gelişme yaşansa da, televizyon, her yaş ve cinsiyetten, sosyal, kültürel ve ekonomik düzey ayırt etmeksizin toplumun her kesimindeki birey tarafından izlenebilen, en yaygın ve etkili, aynı zamanda kamu diplomasisinde ve algı oluşumunda en güçlü medya aracı olmayı sürdürmektedir (Ak, 2013:2; Büyükbaykal, 2011: 32; Edles, 2006: 83; Erdoğan, 2010: 764; Ertekin, 2015; RTÜK,2013; Solmaz ve Yılmaz, 2012: 60; Yapıcı, 2006). Yapılan araştırma sonuçları da televizyonun yaygın kullanılan ve etkili bir medya aracı olduğu yönündedir. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK, 2015) *Zaman Kullanım Araştırması 2014-2015* sonuçlarına göre, 15-24 yaş grubundaki bireylerin son bir ayda %93,9'u boş zamanlarını televizyon izleyerek, %56,4'ü sosyal medya kullanarak, %38'i dergi ve gazete okuyarak, %19,6'sı sinemaya giderek %11'i de internet kafelerde bulunarak değerlendirmektedirler. Ayrıca 3 yaş itibariyle çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış kaliteli eğitim programlarının öğrenmeye ve akademik başarıya olumlu etkileri olması (Kirkorian, Wartella ve Anderson, 2008: 49) en küçük izleyici kitlesinin en az 3 yaşında olabileceğini göstermektedir. Çocuk yaştan itibaren tüm yaş grupları için yaygın bir kullanım alanı sahip olan televizyon, bireylerin eğitimine ve sosyalleşmesine katkı getirmekle birlikte; televizyonu izleme amacı, programların içeriği, izleme süresi gibi bazı unsurlar televizyonun olumsuz yönlerini de gün yüzüne çıkarabilmektedir. Bu bakımdan medya okuryazarlığı kapsamında, televizyon okuryazarlığının da önemli bir yeri vardır.

Televizyon okuryazarlığı, televizyonu bir bilgi kaynağı olarak kullanabilen, ihtiyaç duyduğu bilgiye erişimde uygun programları seçebilen, televizyon izleme esnasından zamanı kontrol edebilen, edindiği bilginin doğruluğunu sorgulayabilen ve televizyonu yalnızca boş zamanlarını doldurma ya da eğlence aracı olarak değil, bir bilgi ve eğitim kaynağı olarak algılayan birey özelliklerini (Yeşil ve Korkmaz, 2008: 59) ifade etmektedir. Hem televizyon hem de diğer medya araçlarının bireysel, sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamdaki etkilerinden olumlu yönde nasiplenmek için iyi bir medya ve televizyon okuryazarı gerekmektedir. Çünkü yeterli düzeyde televizyon ve medya okuryazarı olmadıklarında bireyler okudukları ya da izledikleri haberleri sorgulamadan kabul ederek yanlış tepkiler gösterebilmektedir (Korkmaz ve Yeşil, 2011:113). Şiddet içerikli uyarıcılara maruz kaldıklarında ise hiperaktif olabilmekte, şiddet eğilimleri artmakta, şiddete karşı duyarsızlaşmakta ve saldırgan davranışlar göstermektedirler (İnal, 2011: 10; Erişen ve Diğerleri, 2009: 1-7). Hatta gerçek dünya ile medyanın kurmaca dünyası arasındaki ayrımı kaybeden bazı bireylerin, dizi kahramanlarının arkasından saygı duruşunda bulunduğu ya da cenaze namazını kıldığına veya savcılığa suç duyurusunda bulunduğu (Şahin ve Tüzel, 2011: 130; Uysal, 2006: 123) şahit olunmaktadır.

Televizyon ve medya günümüzde bireylere ve toplumlara şekil veren önemli bir güçtür (Karaman, 2016:333). Bu gücün toplumu değil, toplumun bu gücü kontrol altına alması, bilgi toplumu olabilmek için bireylerin medya bağımlısı olmadan, medya okuryazarlık düzeylerinin artırılması, bu doğrultuda televizyon ve medyanın etkilerini olumlu yöne ve fırsata dönüştürmesi tüm toplumların sorunudur. Bu sorunun çözümünde ise hiç kuşkusuz en büyük sorumluluk eğitim kurumlarına ve bu kurumlarda görev yapan öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlerin medya okuryazarlığı konusunda öğrencilerine yeri geldiğinde bilgi vererek, yeri geldiğinde de model olabilecek davranışlarıyla katkıda bulunması gerekmektedir. Bunun için öğretmenlerle birlikte yakın gelecekte görev yapacak olan aday öğretmenlerin de televizyon ve medya okuryazarlığı konusunda donanımlı olması beklenmektedir. Bu nedenle bu araştırmada öğretmen olarak bilgi toplumunun bireylerini yetiştirmeye talip olan öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve bazı değişkenler açısından medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığını ortaya konulması temel problem olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

Öğretmen adaylarının;

1. Medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri nedir?

2. Öğrenim gördükleri program türü, cinsiyetleri, başarılarına yönelik algıları, üniversiteye giriş puan türleri, yaşadıkları ve kaldıkları yer açısından medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması genel hatlarıyla açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırmanın yürütülmesinde *tarama modeli* kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri kendi görüşleri doğrultusunda belirlendiği için betimsel nitelik taşımaktadır. Bununla birlikte öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri yalnızca mevcut durum açısından değil aynı zamanda bazı değişkenler açısından ilişkilendirilerek ortaya konulmaya çalışıldığı için ilişkisel tarama modeli çerçevesinde yer almaktadır.

Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini öğretmen adayları, çalışma evrenini Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesinin lisans ve pedagojik formasyon programlarında kayıtlı öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklem ise çalışma evreninden küme örnekleme yöntemiyle ancak gönüllülük esasına dayalı olarak seçilen 220'si (% 32.7) eğitim fakültesindeki lisans ve 452'si (% 67.3) pedagojik formasyon öğrencisi olmak üzere toplam 672 öğretmen adayından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının 552'si bayan (% 82.1), 120'si (% 17.9) ise erkektir. Yaşları 17 ile 40 arasında değişmekte ve yaş ortalamaları 23.99 (± 3.15 ss)'dur. Öğretmen adaylarının 556 'sı (% 82.7) büyükşehirlerde yaşamaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Korkmaz ve Yeşil (2011) tarafından geliştirilen, *okuryazarlık ve bağımlılık* olmak üzere iki alt boyut ve toplam 18 maddeden oluşan “*Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri*” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından 509 öğretmen adayı üzerinde yürütülen geçerlilik-güvenirlilik çalışması bilimsel bir makale olarak yayımlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucuna göre *okuryazarlık* boyutu 13 maddeden oluşmakta, faktör yükleri 0.48 ile 0.77 arasında değişmekte ve tek başına toplam varyansın % 32.7'sini açıklamaktadır. İkinci boyut *bağımlılık* ise 5 maddeden oluşmakta, 0.66 ile 0.83 arasında değişmekte ve tek başına % 22.42 toplam varyans ortaya koymaktadır. Güvenirlilik çalışması sonuçlarına göre ise araştırmacılar tarafından bulunan Cronbach alpha güvenirlilik katsayıları 2 boyut için sırasıyla 0.91 ve 0.85; Test tekrar test güvenirliliği 0.85 ve 0.87, Guttman Split-Half değerleri ise 0.86 ve 0.80 bulunmuştur.

Bununla birlikte bu araştırmada öğretmen adaylarının yalnızca alt boyutlar değil toplam medya okuryazarlık puanlarının da incelenmesi amaçlandığı için ilave olarak yeniden geçerlilik güvenirlilik çalışması yapılmıştır. Yapılan faktör Analizi sonucuna göre ölçme aracı yine orijinalinde olduğu gibi 2 boyut ve 18 maddeden oluşan bir yapı sergilemiştir. Faktör yükleri 0.34 ile 0.79 arasında yer almıştır. Maddelerin yer aldığı boyutlar aynı kalmıştır. Bununla birlikte toplam puan elde edilmesi için yazarları da bilgilendirilerek ölçeğin birinci boyutunun isminde değişikliğe gidilmiştir. Birinci boyut *farkındalık*, ikinci boyut *bağımlılık* ve ölçeğin toplamı ise medya ve televizyon *okuryazarlığı* olarak adlandırılmıştır. Bu yapı ve başlıklar doğrultusunda ulaşılan sonuçlara göre ölçeğin farkındalık boyutu 13 madden oluşmakta, Faktör yükleri 0.34 ile 0.79 arasında değişmekte ve tek başına toplam varyansın % 35.10'unu açıklamaktadır. İkinci boyut bağımlılık olarak kalmakta, 5 maddeden oluşmakta, faktör yükleri 0.60 ile 0.68 arasında değişmekte ve toplam varyansa % 19.40 katkı getirmektedir. İki boyut birlikte toplam varyansın % 55.5'ini açıklamaktadır. Cronbach alpha güvenirlilik katsayıları ise 2 boyut ve toplam için sırasıyla 0.84, 0.86 ve 0.90 olarak bulunmuştur.

Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri ölçeği, 5'li likert tipi bir ölçek olup, “hiç”: 1 puan, “az”: 2 puan, “orta”: 3 puan, “oldukça”: 4 puan ve “tamamen”: 5 puan şeklinde puanlanmıştır.

Veriler 2017-2018 eğitim öğretim yılında araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Bununla birlikte uygulamalar sırasında okulda bulunan ve araştırmaya katılmaya istekli olan öğretmen adayları tercih

edilmiştir. Ölçeğin yüz yüze uygulanmış olması nedeniyle geri dönüş oranı yaklaşık % 98 olmuştur. Eksik ve yanlış dolduran % 0.2'lik kısım araştırmaya dâhil edilmemiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, ANOVA ve Scheffe testlerinden yararlanılmıştır. Farkların manidarlığı $\alpha=0.05$ düzeyinde test edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular sırasıyla tablolaştırılarak sunulmuştur.

1. Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri

Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık puanlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek Boyutları	N	Min.	Max.	\bar{x}	ss
Farkındalık	672	1.00	4.23	4.16	0.53
Bağımlılık	672	1.00	5.00	1.87	0.91
Genel Okur Yazarlık	672	1.17	4.28	4.15	0.42
Hiç (1) 1.00-1.80					
Az (2) 1.81-2.60					
Orta (3) 2.61-3.40					
Oldukça (4) 3.41-4.20					
Tamamen (5) 4.21-5.00					

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının farkındalık puan ortalamalarının ($\bar{x} = 4.16$) *oldukça yüksek*, bağımlılık puan ortalamalarının ($\bar{x} = 1.87$) ise *az* bağımlı olduğu görülmektedir. Her iki boyutun toplamından oluşan, dönüştürülmüş genel okuryazarlık puanları incelendiğinde ise, öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerine ilişkin genel ortalama puanlarının 4.15 olduğu ve oldukça yüksek (4) seçeneğini ifade ettiği gözlenmektedir. Öğretmen adaylarının hem farkındalık düzeylerinin yüksek, hem de bağımlılık düzeylerinin düşük olması, doğal olarak onların genel medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini oldukça yüksek bir düzeye taşımıştır. Bu durum öğretmen adaylarının bilinçli/iyi bir medya okuyarları oldukları şeklinde yorumlanabilir.

2. Öğretmenlik Program Türü açısından Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri

Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık puanlarının program türü değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t-testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlik Programı Açısından Medya ve Televizyon Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız t- Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Program Türü	N	\bar{x}	ss	t	p
Farkındalık	Lisans	220	4.01	0.56	4.953	0.001
	Formasyon	452	4.23	0.50		
Bağımlılık	Lisans	220	2.09	0.86	4.255	0.001
	Formasyon	452	1.77	0.91		
Genel Okuryazarlık	Lisans	220	3.96	0.39	3.057	0.001
	Formasyon	452	4.23	0.43		

P < 0.05

Tablo 2’de de görüldüğü gibi program türü değişkenine göre öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık puanları arasında farklılıklar gözlenmektedir. Lisans programında yer alan öğretmen adaylarının medya ve televizyon farkındalık puan ortalamaları \bar{x} = 4.01 iken pedagojik formasyon programına kayıtlı öğretmen adaylarının medya ve televizyon farkındalık puan ortalamaları \bar{x} = 4.23’tür. *Bağımlılık* puanları açısından da yine *Lisans* programında yer alan öğretmen adaylarının medya ve televizyon bağımlılık puan ortalamaları \bar{x} = 2.09 iken *Pedagojik Formasyon* programına kayıtlı öğretmen adaylarının *bağımlılık* puan ortalamaları \bar{x} = 1.77’dir. *Genel okuryazarlık* puanları açısından ise *Lisans* öğrenimini devam ettiren öğretmen adaylarının puan ortalamaları \bar{x} = 3.96, *Formasyon* \bar{x} = 4.23 olarak bulunmuştur. Puan ortalamaları arasındaki bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız t-testi sonucuna göre, gözlenen farklılıklar hem *farkındalık*, hem *bağımlılık* hem de *okuryazarlık* puanları açısından manidar bulunmuştur. Yani pedagojik formasyon programına kayıtlı öğretmen adaylarının Lisans öğrenimine devam eden öğretmen adaylarına göre farkındalık düzeyleri daha yüksek, bağımlılık düzeyleri daha düşük ve medya/televizyon okuryazarlık düzeyleri ise daha yüksektir. Buna göre program türünün öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini etkilediği söylenebilir.

3. Cinsiyetlerine Göre Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri

Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t-testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyetlerine Göre Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız t- Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	p
Farkındalık	Kadın	552	4.13	0.53	3.42	0.001
	Erkek	120	4.31	0.50		
Bağımlılık	Kadın	552	2.15	0.88	2.69	0.039
	Erkek	120	1.99	1.02		
Genel Okuryazarlık	Kadın	552	4.11	0.41	4.058	0.001
	Erkek	120	4.27	0.42		

P < 0.05

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının medya ve televizyon farkındalık, bağımlılık ve okuryazarlık puanları açısından farklılıklar gözlenmektedir. Erkek öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık puan ortalamaları \bar{x} = 4.31 iken kadın öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık puan ortalamaları \bar{x} = 4.13’tir. Yine erkek öğretmen adaylarının medya ve televizyon bağımlılık puan ortalamaları \bar{x} = 1.99 iken kadın öğretmen adaylarının medya ve televizyon bağımlılık puan ortalamaları \bar{x} = 2.15 bulunmuştur. Son olarak erkek öğretmen adaylarının okuryazarlık puan ortalaması \bar{x} = 4.27 iken, kadınların okuryazarlık puan ortalaması \bar{x} = 4.11’dir. Yapılan t-testi sonucuna göre α = 0.05 düzeyinde erkek öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin daha yüksek, medya bağımlılık düzeylerinin daha düşük ve sonuç olarak da genel medya-televizyon okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini etkilediği söylenebilir.

4. Başarılarına İlişkin Algılarına Göre Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri

Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin başarılarına ilişkin algıları açısından karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Başarıya İlişkin Algılarına Göre Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız t- Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Başarı Algısı	N	\bar{x}	ss	t	p
Farkındalık	Başarılı	568	4.22	0.52	2.002	0.046
	Kararsız ya da Başarısız	100	4.06	,0.6		
Bağımlılık	Başarılı	568	1.86	0.92	1.034	0.301
	Kararsız ya da Başarısız	100	1.96	0.82		
Genel Okuryazarlık	Başarılı	568	3.53	0.42	1.194	0.235
	Kararsız ya da Başarısız	100	3.48	0.42		

P > 0.05

Tablo 4’te de görüldüğü gibi başarı algısı değişkeni açısından öğretmen adaylarının medya ve televizyon farkındalık, bağımlılık ve okuryazarlık puanları arasında farklılıklar gözlenmektedir. Kendilerini daha başarılı olarak algılayanların, kararsız ya da başarısız algılayanlardan medya ve televizyon farkındalık düzeyleri daha yüksek, bağımlılık düzeyleri daha düşük ve genel okuyazarlık düzeyleri daha yüksektir. Bununla birlikte bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız t-testi sonucuna göre, gözlenen farklılar yalnızca medya ve televizyon *farkındalık* düzeyleri açısından anlamlı bulunmuştur. Kendilerini başarılı olarak algılayanların medya ve televizyon farkındalık puan ortalamaları $\bar{x} = 4.22$ iken başarısız algılamayanların medya ve televizyon okuryazarlık puan ortalamaları $\bar{x} = 4.06$ ’dır. *Bağımlılık ve okuryazarlık* puanları açısından ise manidar bir fark yoktur.

5. Üniversiteye Giriş Puan Türlerine Göre Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri

Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin üniversiteye giriş puan türleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin tek-yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Üniversiteye Giriş Puan Türlerine Göre Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Tek-Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Giriş Puan Türü	N	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Farkındalık	Sayısal	162	4.08	0.52	10.459	0.001	Dil-Say
	Sözel	234	4.11	0.53			Dil-Söz
	Eşit Ağırlık	202	4.15	0.52			Dil-EA
	Dil	44	4.43	0.49			Yet-Say
	Yetenek	30	4.63	0.27			Yet-Söz
Bağımlılık	Sayısal	162	1.87	0.89	3.293	0.011	Yet-EA
	Sözel	234	1.99	0.89			Dil-Say
	Eşit ağırlık	202	1.79	0.87			Dil-Söz
	Dil	44	1.53	0.59			Dil-EA
	Yetenek	30	2.07	1.03			Dil-Yet
Genel Okuryazarlık	Sayısal	162	4.10	0.39	8.099	0.001	Dil-Say
	Sözel	234	4.18	0.41			Dil-Söz
	Eşit ağırlık	202	4.12	0.44			Dil-EA
	Dil	44	4.45	0.33			Yet-Say
	Yetenek	30	4.28	0.47			Yet-Söz
							Yet-EA

P < 0.05

Tablo 5’te yer alan öğretmen adaylarının üniversiteye giriş puan türleri açısından medya ve televizyon okuryazarlık puanları incelendiğinde hem farkındalık, hem bağımlılık hem de genel okuryazarlık puanları açısından farklılıklar gözlenmektedir. Bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek-yönlü varyans analizi ve farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan scheffe testi sonuçlarına göre bu farklılıklar manidardır. Üniversiteye *dil* ve *yetenek* puanıyla girenler sayısal, sözel ve eşit ağırlık puanlarıyla girenlerle oranla hem televizyon/medya farkındalığı hem de genel okuryazarlık açısından daha üst düzeydedirler. Bununla birlikte *medya ve televizyon bağımlılığı* hususunda ise yalnızca dil puanıyla girenler, diğerlerine oranla daha az bağımlılık göstermektedirler.

6. Yaşanılan Yer Açısından Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri

Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin yaşadıkları yerleşim birimleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t-testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Yaşadıkları Yerler Açısından Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız t- Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Yaşanılan Yer	N	\bar{x}	ss	t	p
Farkındalık	Büyük Şehir	556	4.21	0.52	2.002	0.046
	Diğer	116	4.06	0.56		
Bağımlılık	Büyük Şehir	556	1.96	0.92	1.034	0.301
	Diğer	116	2.10	0.82		
Genel Okuryazarlık	Büyük Şehir	556	4.20	0.42	1.194	0.235
	Diğer	116	4.12	0.42		

P > 0.05

Tablo 6’da da görüldüğü gibi yaşanılan yer değişkeni açısından öğretmen adaylarının medya/televizyon farkındalık, bağımlılık ve okuryazarlık puanları arasında farklılıklar gözlenmektedir. Büyük şehirlerde yaşayanların, nispeten daha küçük şehir/ilçe ya da köylerde yaşayanlardan medya ve televizyon farkındalık düzeyleri daha yüksek, bağımlılık düzeyleri daha düşük ve genel okuryazarlık düzeyleri daha yüksek görünmektedir. Bununla birlikte gözlenen bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız t-testi sonucuna göre, yalnızca medya-televizyon *farkındalık* düzeyleri açısından, büyük şehirde yaşayanların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Büyük şehirlerde yaşayanların medya ve televizyon farkındalık puan ortalamaları $\bar{x} = 4.21$ iken diğer küçük birimlerde yaşayanların medya ve televizyon okuryazarlık puan ortalamaları $\bar{x} = 4.06$ ’dır. *Bağımlılık* ve *okuryazarlık* puanları açısından ise manidar bir fark yoktur.

7. Kaldıkları Yer Açısından Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri

Öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin kaldıkları yerler açısından karşılaştırılmasına ilişkin tek-yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Kaldıkları Yerlere Göre Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Tek-Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Kaldıkları Yer	N	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Farkındalık	Öğrenci evinde	38	4.23	0.46	3.331	0.010	ÖE-DY ÖE-ÖY AB-DY AB-ÖY AB-DĞ
	Devlet yurdunda	54	4.01	0.44			
	Özel yurttta	44	3.97	0.72			
	Ailesiyle birlikte	468	4.33	0.50			
	Diğer	68	4.10	0.60			
Bağımlılık	Öğrenci evinde	38	2.24	0.56	4.220	0.001	ÖY-DY ÖY-DĞ AB-DĞ AB-DY ÖE-DĞ ÖE-DY
	Devlet yurdunda	54	2.04	0.97			
	Özel yurttta	44	2.27	0.91			
	Ailesiyle birlikte	468	2.35	0.90			
	Diğer	68	1.87	0.97			
Genel Okuryazarlık	Öğrenci evinde	38	4.01	0.34	4.755	0.001	ÖE-DĞ ÖE-ÖY AB-DĞ AB-DY
	Devlet yurdunda	54	3.97	0.36			
	Özel yurttta	44	3.61	0.47			
	Ailesiyle birlikte	468	4.03	0.43			
	Diğer	68	3.55	0.43			

P < 0.05

Tablo 7 incelendiğinde farklı yerlerde kalan/yaşayan öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin de farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Kaldıkları yerler açısından öğretmen

adaylarının hem farkındalık, hem bağımlılık hem de genel okuryazarlık puanları manidar düzeyde farklıdır. Öğrenci evinde ve ailesiyle birlikte kalanların, yurt ve diğer yerlerde kalanlardan medya farkındalık ve genel okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir. Bununla birlikte medya bağımlılık düzeyleri açısından ise diğer kategorisinde yer alanlar daha üst düzeydedir. Yani bu grupta yer alanların medya bağımlılığı daha azdır. Öğretmen adaylarının kaldıkları yere göre genel okuryazarlık düzeyinde ise, ailesiyle birlikte ve öğrenci evinde kalanların yurt ortamında ve diğer grupta yer alan öğretmen adaylarından daha üst düzeyde oldukları söylenebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada ulaşılan ilk sonuç, öğretmen adaylarının medya ve televizyon farkındalık düzeylerinin yüksek, bağımlılık düzeylerinin düşük ve genel olarak medya televizyon okuryazarlık düzeylerinin ise oldukça yüksek olduğu yönündedir. Bu sonuç öğretmen adayları için idealize edilebilecek bir sonuçtur. Çünkü iyi bir öğretmenin, iyi bir medya ve televizyon okuryazarı olması, iyi bir medya ve televizyon okuryazarının da farkındalığının yüksek, bağımlılığın düşük olması gerekmektedir. Bu sonuç öğretmen adaylarının, olumlu ya da olumsuz her türlü televizyon ve medya mesajlarına eleştirel yaklaşabildiklerini ve bu mesajları doğru algılama, çözümleyebilme ile değerlendirme konusunda istenilen yetkinlikte olduklarını ve tüketici olarak bilinçli olduklarını göstermektedir. Elde edilen bu sonuç, son yıllarda öğretmen adayları üzerinde yürütülen diğer çalışmaların sonuçlarıyla da (Aslan ve Tuncel-Basel, 2017: 1361; Aybek, 2016: 266; Çepni, Palaz ve Ablak, 2015: 440; Uslu, Yazıcı ve Çetin, 2016: 776) benzerlik göstermektedir. Bu doğrultuda, son yıllarda medya ve televizyon okuryazarlığıyla ilgili formal ve informal eğitimlerin etkisinin olumlu yönde olduğu ve bu konuda daha duyarlı ve bilinçli bir toplum olma yolunda ilerlemeye devam edildiği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen ikinci sonuç eğitim fakültesinde öğrenim gören lisans öğretmen adaylarının, lisans öğrencisi ya da mezun öğrencilerden oluşan pedagojik formasyon programında öğrenim görüyor olmalarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini farklılaştırdığı sonucudur. Literatür incelendiğinde bu sonucu doğrudan destekleyen araştırma bulguları olmamakla birlikte, elde edilen bu sonucun öğretmen adaylarının yaşlarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü yüksek öğrenim görmüş olmak, zihinsel gelişim, artan deneyimler ve benzeri diğer değişkenler medya ve televizyon bağımlılığını azaltma, okuryazarlığı da yükseltme yönünde etkileyebilmektedir (Yeşil ve Kormaz, 2008: 68). Dolayısıyla yaş, deneyim ve olgunlaşmanın da getirmiş olduğu katkılar nedeniyle pedagojik formasyonda kayıtlı öğretmen adaylarının, lisansta öğrenim görenlerden biraz daha farkındalık düzeylerinin yüksek, medya bağımlılık düzeylerinin daha düşük ve okur-yazarlık düzeylerinin daha yüksek olması doğal bir sonuç olarak nitelendirilebilir. Nitekim literatürde medya okuryazarlığını sınıf değişkeni açısından ele alan çalışmalarda, sınıf düzeyi arttıkça medya okuryazarlık düzeyi aritmetik ortalama puanın da arttığı gözlenmektedir (Çepni ve dğr., 2015: 441; Güven, 2014: 796; Karaman, 2016: 344; Som ve Kurt; 2012: 112; Yeşil ve Korkmaz, 2008: 68).

Araştırmadan elde edilen üçüncü sonuca göre, cinsiyet değişkeni öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerini etkilemektedir. Kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre hem medya farkındalık düzeyleri daha düşük, hem de medya bağımlılığı daha yüksektir. Yani erkek öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri kadınlardan daha yüksektir. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığını ele alan çalışmalar incelendiğinde cinsiyet değişkeniyle ilgili farklı sonuçlar göze çarpmaktadır. Bu çalışmalardan bazılarında, cinsiyet değişkeninin medya okuryazarlık düzeyini etkilemediği (Çepni ve dğr., 2015: 439; Som ve Kurt, 2012:111; Yeşil ve Korkmaz, 2008: 68), bazılarında da etkili olduğu gözlenmektedir. Örneğin Aslan ve Tuncel-Basel (2017: 1361) araştırmasında kadın öğretmen adaylarının, erkeklerden daha iyi bir medya okuryazarı olduğu, Karaman (2016: 344) ve Uslu ve diğerleri (2016: 771) ise erkek öğretmen adaylarının kadınlardan daha iyi medya okuryazarı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu doğrultuda literatürde yer alan bazı çalışmaların, cinsiyetle ilgili elde edilen bu sonucu desteklediği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen dördüncü sonuca göre, öğretmen adaylarının başarı algıları ya da bir diğer ifadeyle kendilerine yönelik başarı inançları, medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini kısmen etkilemektedir. Kendilerini başarılı algılayanların farkındalık düzeyleri, başarılarından emin olmayanlardan daha yüksek bulunmuştur. Medya bağımlılığı boyutu ve toplam medya ve televizyon

okuryazarlığı bağlamında ise kendilerini başarılı algılayanlar ile başarılarından emin olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Aslında başarı algısının ya da akademik başarının dünyayı anlamada, algılamada, tanımda daha fazla etki etmesi beklenir bir durumdur. Ancak bu araştırmada öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri üzerinde başarı algısı değişkeninin, beklenen kadar olmasa da kısmen etkili olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuçta, eğitim sisteminin bireylerin daha çok bilişsel yönünü geliştirmeye yönelik olmasının ve öğretmen adaylarının başarı algısındaki göreceliğin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen beşinci sonuç, öğretmen adaylarının üniversiteye giriş puan türlerinin medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini etkilediği sonucudur. Dil ve yetenek puanıyla üniversiteye giren öğretmen adayları, sayısal, sözel ve eşit ağırlıkla girenlerden daha üst düzeyde medya ve televizyon farkındalığına ve okuryazarlığına sahiptirler. Medya ve televizyon bağımlılığı açısından ise, dil puanıyla girenlerin diğerlerinden daha az bağımlı olduğu görülmektedir. Literatürdeki benzer çalışmalarda, üniversiteye giriş puan türü değişkeninden ziyade, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programların değişkeni olarak alındığı görülmektedir. Karaman (2016: 340), sözel puanla üniversiteye yerleştirilen Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmenliği bölümlerindeki öğrencilerin Matematik, Fen Bilgisi ve Sınıf öğretmenliğindekilerden daha yüksek medya okuryazarlığına sahip olduklarını; Yeşil ve Korkmaz (2008: 68), bağımlılık düzeyinde anlamlı fark bulunmamakla birlikte, sayısal ve eşit ağırlıklı puanla yerleştirilen Fen Bilgisi ve Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümündekilerden daha iyi medya okuryazarı olduklarını belirlemiştir. Aslan ve Tuncer-Basel (2016: 1362) ve Karataş (2008: 51) ise Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Sınıf öğretmenliği bölümlerindeki öğretmen adaylarıyla yürüttükleri çalışmalarında, bölümler arasında fark olmadığını tespit etmişlerdir. Bu araştırmada sayısal sözel ve eşit ağırlıklı puanlarla yerleşenler arasında fark olmaması dikkate alındığında elde edilen sonucun, Aslan ve Tuncer-Basel ile Karataş'ın araştırma sonuçlarıyla kısmen örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen altıncı sonuca göre, öğretmen adaylarının yaşadıkları şehir, medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini kısmen etkilemektedir. Büyükşehirde yaşayanların, medya ve televizyon farkındalık düzeyleri küçük şehirlerde ve kırsalda yaşayanlardan daha yüksektir. Bununla birlikte medya ve televizyon bağımlılığı ve okuryazarlık düzeyi açısından yaşanan yerin büyükşehir, şehir, köy ya da kasaba olmasının herhangi bir etkisi yoktur. Gerçekte büyük şehirlerde yaşamın; daha dikkatli olmayı, daha farkında olmayı, dünyayı daha bilinçli algılamayı gerektirdiği ve deneyimlerin çeşitliliği göz önüne alındığında medya ve televizyon farkındalığının büyükşehirde yaşayanlar için daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Öte yandan medya ve televizyon okuryazarlığı ve bağımlılık konusunda öğretmen adaylarının yaşadığı yerin fark etmeme nedeni, her ne kadar bu öğretmen adayları öğretmenlik programı doğrultusunda medya okuryazarlığına yönelik bir ders almamış olsalar da gerek aldıkları formal olmayan eğitimlerden gerek, kendi kişisel gelişimleri konusundaki duyarlılıklarından ve gerekse kendi öz denetimlerinin yüksek olmasından kaynaklanabilir. Aynı zamanda öğretmen adaylarının büyük bir şehirde, üniversitede eğitimi almalarının böylece, büyük şehir kültürüne adapte olmalarının da etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen son sonuç ise öğretmen adaylarının kaldıkları diğer bir ifadeyle barındıkları yerin medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini farklılaştırdığı sonucudur. Kaldıkları yerler açısından öğretmen adaylarının hem farkındalık, hem bağımlılık hem de genel okuryazarlık düzeyleri etkilenmektedir. *Öğrenci evinde ve ailesiyle birlikte kalanlar, yurt ve diğer kategorisinde yer alanlardan daha yüksek farkındalık ve genel okuryazarlık düzeyine sahiptir.* Bununla birlikte medya bağımlılık düzeyleri açısından ise *diğer* kategorisinde yer alanların bağımlılık düzeyi daha yüksektir. Bu kategoride yer alanlar (veri toplama ölçeğinde belirttikleri üzere), çoğunluğu kendi evinde tek başına, bir kısmı da herhangi bir akrabasının yanında yaşamaktadır. Bu yüzden bu kişilerin sorumluluklarının yurt ve ev ortamında yaşayanlara göre fazla olması, kendi sorumluluklarını kendilerinin taşıması nedenleriyle medya hususunda da daha bilinçli, daha kontrollü ve olan bitenin daha çok farkında olma davranışlarını sergiledikleri söylenebilir. Öte yandan literatür incelendiğinde medya ve televizyon okuryazarlığını, yaşanan yer değişkeni açısından ele alan yeterli araştırma olmadığı da gözlenmektedir. Uslu ve diğerleri (2016:770)'nin yaptığı araştırma sonucuna göre yaşanan yerin medya okuryazarlığına etkisi olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç her ne kadar bu araştırma sonucuyla örtüşmese de, medyaya ulaşım, ayrılması gereken zaman, maddi imkânlar, sorumluluk yükü vb. birçok faktör öğretmen adaylarının kaldıkları

yerle birlikte dolaylı ilişki oluşturabilir. Bu yüzden incelenmeyen farklı değişkenlerin de etkisiyle öğretmen adaylarının kaldıkları/barındıkları yerlerin onların medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerini etkilediği, farklılaştırdığı söylenebilir.

Araştırmada elde edilen tüm bu sonuçlar doğrultusunda şunlar önerilebilir:

1. Yapılacak diğer araştırmalarda öğretmen ve öğretmen adaylarının medya bağımlılığını daha geniş bir şekilde ele alan ya da sadece internet, sosyal medya, televizyon, dijital oyun, akıllı telefon vb. bağımlılığın odaklanan, medya kullanım amaçlarını, farkındalıklarını, rol model olma düzeylerini vb. belirleyici nitel ve nicel çalışmalar yapılabilir.
2. Cinsiyetten kaynaklanan medya ve televizyon okuryazarlığıyla ilgili eksiklikler belirlenerek bunların iyileştirilmesine yönelik eğitsel çalışmalar yapılabilir.

Bilgilendirme / Acknowledgement: Bu çalışma 9-11 Nisan 2018 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen 1st International Congress on New Horizons in Education and Social Science (ICES-2018) adlı sempozyumda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Ak, M. (2013) *Televizyon yayıncılığındaki gelişmeler ve etkileşimli televizyon yayıncılığı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Aslan, N. ve Tuncer-Basel A. (2017) Öğrencilerinin medya okur-yazarlık düzeyleri (İzmir örnekleme). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1353-1372.

Aybek, B. (2016). The relationship between prospective teachers' media and television literacy and their critical thinking dispositions. *Eurasian Journal of Educational Research*, 63, 261-278.

Büyükbaykal, G. (2011)Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 31-44.

Carlsson, U. (2006). *Regulation, Awareness, Empowerment: Young People and Harmful Media*

Content in the Digital Age. <http://www.biomedsearch.com/article/Carlsson-Ulla-Ed-Regulation-Awareness/200253040.html> (05.02.2018 tarihinde erişildi).

Çeliköz, N. (2004). Yeni program geliştirme anlayışına dayalı olarak geliştirilen bir program tasarımının öğrenci başarısına etkisi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24 (1).

Çepni, O., Palaz, T. Ablak, S., (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(11), 431-446.

Edles, D. L. (2006) *Uygulamalı Kültürel Sosyoloji*. Cumhuriyet Atay (Çeviren), İstanbul: Babil Yayınları.

Erdoğan, S. (2010) Erken çocukluk döneminde televizyonun sosyal gelişime ve değerler eğitimine etkisi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, ss:764-767. 11-13 November, 2010 Antalya-Turkey. <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/168.pdf> (12.02. 2018 tarihinde erişildi).

Erişen, Y., Çeliköz, N., Kapıcıoğlu, M. O. Akyol C, Atas S. (2009). The needs for professional development of academic staff at vocational education faculties in turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 1 (1). 1431-1436.

Ertekin, B.A. (2015) Uluslararası radyo ve televizyon yayıncılığı açısından Deutsche Welle (DW)'nin kamu diplomasisindeki yeri ve önemi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7). <http://acikerisim.nku.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.11776/1699> (10.02.2018 tarihinde erişildi)

European Commission (2007) *A European approach to media literacy in the digital environment*. http://ec.europa.eu/commission/index_en (10.02.2018 tarihinde erişildi).

Güven, İ. (2014). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(2), 787- 800.

Hobbs, R. (2007) *Approaches to Instruction and Teacher Education in Media Literacy*. <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001611/161133e.pdf> (06.02.2018) tarihinde erişildi).

İnal, K. (2011). *Çocuklar niçin medya okuryazarı olmalı?, Çocuk hakları ve medya*. (Haz: Mustafa Ruhi Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları: İstanbul.

Jolls, T. and Thoman, E. (2008) *Literacy for the 21st Century: An Overview & Orientation Guide to Media Literacy Education*. Center for Media Literacy. http://www.medialit.org/sites/default/files/01_MLKOrientation.pdf (08.02.2018) tarihinde erişildi

Karaman, M. K. (2016) Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 326-350.

Karataş, A. (2008) *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar.

Kirkorian, H.L., Wartella, E.A. and Anderson, D.R. (2008) Media and young children's learning, the future of children: children and electronic media. *Princeton Brookings*, 18(1), 39-61

Koltay, T. (2011) The media and the literacies: media literacy, information literacy, digital literacy. *Media Culture & Society*, (33) 2, 211-221.

Korkmaz, Ö. ve Yeşil, R. (2011). Medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri ölçeği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 110-126

Lemmens, J. S., Valkenburg, P. M. and Peter, J. (2011) The effects of pathological gaming on aggressive behavior. *Journal of Youth Adolescence*, 40,38-47.

Livingstone, S. (2004) Media literacy and the challenge of new information and communication technologies. *Communication Review*, 7(1), 3-14.

Pantic, I. (2014) Online social networking and mental health. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(10), 652-657.

RTÜK (2013) *Televizyon izleme eğilimleri araştırması – 2012*. Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı. <https://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/000/854/original/TV>. (10.02.2018 tarihinde erişildi)

RTÜK (2016) *Türkiye İstatistik Kurumu, Basın Odası Haberleri*, 31 Mayıs 2016. Sayı: 66 / 2016. http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2016_66_20160531.pdf (10.02.2018 tarihinde erişildi).

Som, S. ve Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2 (1), 104-119.

Solmaz, B. ve Yılmaz, R. A. (2012) Medya okuryazarlığı araştırması ve Selçuk Üniversitesi'nde bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7(3), 55-61.

Şahin, Ç. ve Tüzel, S. (2011) Medya dünyasının gerçek dünyayı yansıtma düzeyinin öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 127-140.

(TUİK, 2015) *Zaman Kullanım Araştırması 2014-2015*. Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627> (10.02.2018 tarihinde erişildi)

Türkoğlu, H. S. (2017) Çocukların televizyon izleme davranışlarında medya okuryazarlığı dersinin etkisi üzerine bir alan araştırması. *İNİF E-Dergi*, 2(1), 27-46.

Uslu, S., Yazıcı, K. ve Çetin, M. (2016) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri . *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(23), 756-778.

Uysal, M., (2006). Medya ve şiddet. *Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu*. 20-21 Mayıs Ankara: 121-129.

Valkenburg, P. M. and Peter, J. (2011) Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities and risks. *Journal of Adolescent Health*, 48(2), 121-127.

Yapıcı, Ş. (2006) Bir eğitim aracı olarak televizyon ve etkileri. *Eğitim, Bilim ve Düşünce Dergisi*, 6(2). <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=272> (10.02.2018 tarihinde erişildi).

Yeşil, R., Korkmaz, R. (2008). Öğretmen adaylarının televizyon bağımlılıkları, okuryazarlık düzeyleri ve eğitselliğine ilişkin düşünceleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 55 - 72.